

Historische houten deur

ONDERHOUD EN RENOVATIE

Het visitekaartje van de woning

Het schrijnwerk van oude deuren in Brussel, gewoonlijk in eik of in grenen, is van uitzonderlijke kwaliteit. De deuren onderscheiden zich door hun elegante lijstwerk, hun beeldhouwde details, fraaie elementen van geornamenteerd bouwbeslag, sierglas, en soms zelfs geïntegreerde glas-in-loodramen en siersmeedwerkelementen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het niet ongevoen om langs dergelijke deuren te lopen, die zowel eenvoudig als zeer gestileerd kunnen zijn.

Een oude deur moet zelden vervangen worden. Mits regelmatig onderhoud kan ze heel lang meegaan. Wanneer ze beschadigd is, kan ze in de meeste gevallen gerestaureerd worden voor een kostprijs die lager ligt dan bij een hoogwaardige vervanging. Indien nodig, is het mogelijk de warmte- en geluidsisolatie van een deur te verbeteren en haar inbraakweerstand te vergroten.

Deze brochure geeft u alle nodige informatie voor het onderhoud van uw houten deur, maar ook voor de conservering en de restauratie ervan en de verbetering van haar thermische en akoestische prestaties.

Bovenlicht met lijstwerk in neoklassieke stijl

Brievenbusklep in jugendstil

Onderhouden: de sleutel tot duurzaamheid!

Onderhoud betekent eerst en vooral ervoor zorgen dat de afwerkingen in een goede staat blijven, om aantasting van het hout te voorkomen. De onderhoudscycli van buitenschrijnwerk variëren sterk naargelang de oriëntatie en de blootstelling aan weer en wind.

Reinigen

Minstens één keer per jaar

Reinig de buitenkant van de deur met water waaraan milde zeep is toegevoegd.

Controleer de staat van het schilderwerk of van de vernis.

Verven of vernissen

Elke 2 of 3 jaar

Breng, indien nodig, weer een verf- of vernislaag aan op de onderkant van de deur, die vlugger schade lijdt omdat deze meer aan weer en wind is blootgesteld.

Afgebladderde verf onderaan de deur

Om de 5 tot 10 jaar ongeveer

Overweeg om, indien nodig, de deur volledig te herschilderen of opnieuw te vernissen. Het is beter om niet te decaperen. Het lichtjes afschuren van de bestaande verflaag met fijn schuurpapier is dikwijls voldoende alvorens te herschilderen. Het volledig decaperen wordt enkel toegepast indien de bestaande afwerking sterk beschadigd en onregelmatig is. Dit delicate werk vereist bij voorkeur de deskundigheid van een vakman. Afbranden, zandstralen of logen in een chemisch bad dienen absoluut vermeden te worden, omdat deze technieken dikwijls onherstelbare schade veroorzaken.

Het oorspronkelijk uitzicht terugvinden?

Sommige deuren die oorspronkelijk gevernist waren, werden beschilderd. Door ze te decaperen krijgen ze hun oorspronkelijk uitzicht terug. Deze handeling moet echter subtiel gebeuren om het hout niet te beschadigen. Omgekeerd zal een deur die gemaakt werd om te schilderen alleen maar voor ontgoocheling zorgen, omdat de schrijnwerker de kwaliteit van het hout heeft gekozen rekening houdend met het feit dat dit niet zichtbaar is.

De oorspronkelijke kleur van de deur is niet altijd gekend. De kleurkeuze zal rekening houden met de andere tinten en met de gevelstijl.

Als men van de bestaande kleur wil afwijken, is het verstandig advies in te winnen bij de dienst stedenbouw van de gemeente.

In het kader van de restauratie van beschermde gebouwen worden onderzoeken gedaan door de verschillende verflagen één voor één vrij te maken, totdat de oorspronkelijke kleur aan het licht wordt gebracht. Deze onderzoeken, stratigrafische studies genoemd, worden zelden uitgevoerd voor de meer gewone gebouwen.

Schilderen met verfkwest

Indien u een **ambachtsman** of bedrijf zoekt dat gespecialiseerd is in herstellings-, conserverings- of restauratiewerken van elementen van uw woning, bekijk dan www.beroepenvanhetergoed.brussels.

Op deze website vindt u meer dan 150 professionelen die werkzaam zijn in het Brussels Gewest. Referenties en foto's van de werken helpen u de specialist voor uw project te kiezen.

Kruisdagenlaan 21, 1200 Sint-Lambrechts-Woluwe
© Michel Wal

Restaureren

De verbindingen van het oude buitenschrijnwerk worden niet gelijmd. Ze worden vastgezet met behulp van houten pennen en wiggen, waardoor beschadigde onderdelen gedemonteerd en vervangen kunnen worden. Plaatselijke reparaties kunnen gebeuren door houten elementen in te enten of, eventueel, door aanvullingen met epoxyharsen in te voegen.

Het is ook mogelijk om in het atelier een deur die op de vloer schuurt omdat de verbindingen hebben losgelaten, te herschoeien.

Wanneer elementen van het bouwbeslag ontbreken, kunnen bij gespecialiseerde leveranciers modellen van handgrepen of kleppen van brievenbussen gevonden worden, die passen bij de stijlen van de oude deuren.

Demontage van een te vervangen stijl
© Olivier Cabay

Terugplaatsing van de deur na restauratie

Het ministerieel besluit van 20 april 2007 dat de eisen inzake brievenbussen vastlegt, is niet van toepassing op oude gebouwen. Er is dus geen verplichting om de ingangen van brievenbussen te vervangen.

Maison Peereboom, Jef Lambeauxlaan 12, 1060 Sint-Gillis
© Louise Isselé

De thermische en akoestische prestaties verbeteren

Omdat de deur meestal uitgeeft op een gang waar de thermische en akoestische eisen minder hoog zijn dan in de woonvertrekken, vormt de isolatie ervan niet altijd een belangrijk punt.

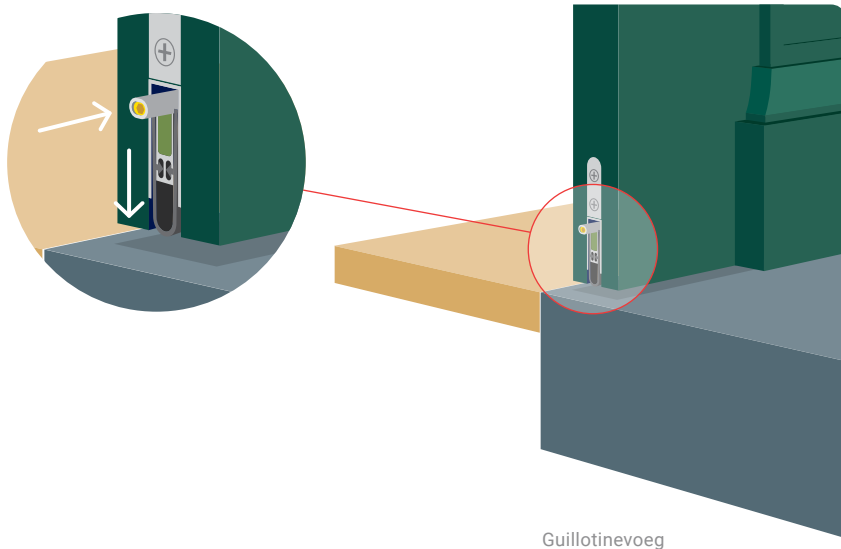
Op het vlak van warmteverliezen vormt het gebrek aan luchtdichtheid van de deuren hun zwakste punt. De grootste luchtinfiltraties doen zich voor onder de deur en via de brievenbus, twee zwakke punten die eerst en vooral moeten verbeterd worden.

Hout heeft gunstige thermische eigenschappen. De glazen gedeeltes daarentegen zijn de oorzaak van grotere verliezen, en kunnen eventueel verdubbeld worden door een isolerende beglazing.

De luchtdichtheid verbeteren

Plaatsen van afdichtingen

De dichtheid van de deur kan verhoogd worden met behulp van afdichtingen die op het vaste deel worden gelijkmd, na een grondige reiniging van het oppervlak. Een guillotinevoeg kan geplaatst worden in een sponning die werd aangebracht in de benedendorpel. Indien mogelijk is het verkieslijk dit systeem in een plint, toegevoegd aan de binnenzijde, te plaatsen. De guillotinevoeg functioneert evenwel maar optimaal wanneer de dorpel een horizontaal en regelmatig oppervlak heeft. Het plaatsen van een borsteldichting, of zelfs een eenvoudige stoffen tochtrol, vormt een eenvoudig en efficiënt alternatief als de vloer oneffen is.

De brievenbus dichten

De beste oplossing om de dichtheid van brievenbussen te verbeteren is het plaatsen van een binnenbus in een deur die voorzien is van een randvoeg om de binnenkomende lucht te verwijderen.

In brievenbussen werd soms een opening gemaakt in overeenstemming met de verdeling van eengezinswoningen in verschillende woningen. Deze onesthetische openingen doen de infiltratie van koude lucht behoorlijk stijgen. Een oplossing voor dit probleem is het behouden van de enige oorspronkelijke ingang van de brievenbus (een schrijnwerker kan de andere openingen terug dichtmaken met behulp van nieuwe stukjes hout) en het plaatsen van bakjes in de hal voor de post van de verschillende bewoners.

Onesthetische openingen van brievenbussen, oorzaak van koude luchtinfiltratie.

Luchtdichte brievenbus door plaatsing van een randvoeg

Maken van een ingangssas

In de herenhuizen van het einde van de 19de eeuw wordt vaak een binnendeur geplaatst bovenaan de marmeren traparm die toegang geeft tot de bel-etage. Dit vormt een "bufferruimte" die het trappenhuis van tocht vrijwaart. In huizen zonder een ingangssas kan deze voorziening nagebootst worden door een binnendeur te plaatsen wanneer de plaatsindeling dit mogelijk maakt.

Ingangssas van een woning uit het einde van de 19e eeuw

De veiligheid verhogen

De stevigheid van de oude deuren vormt een troef inzake de strijd tegen inbraken. Door hun aanzienlijk gewicht hebben ze vaak bijzonder stevige scharnieren. Wat het slot betreft kunnen evenwel maatregelen worden genomen zodat een betere weerstand tegen inbraakpogingen geboden wordt.

Het oude slotwerk bewaren

Het oude slotwerk biedt doorgaans goede veiligheidskwaliteiten omdat het van binnenuit werd vastgeschroefd (een inbreker kan het dus niet losschroeven vanop de straat).

Het sleutelgat van het oude slotwerk kan eventueel vergroot worden om er een cilinder te plaatsen. De cilinder moet dan gekozen worden in een afmeting waardoor hij aan de buitenkant effen kan gemaakt worden, zodat hij bij een inbraakpoging geen houvast biedt.

De vervanging van oude sleutelgaten door moderne, zogenaamde veiligheids-sleutelgaten, geeft een esthetische waardevermindering en is in de meeste gevallen nutteloos.

Oud slotwerk waarvan het sleutelgat vergroot werd voor het plaatsen van een cilinder

Plaatsing van een slot met verschillende grendelpunten

Oude deuren kunnen een slot met verschillende grendelpunten hebben, dat de inbraakweerstand verhoogt. Dit soort slot moet bij voorkeur in opbouw gemonteerd worden, het is een zeer efficiënt systeem inzake veiligheid omdat het zowel een grendelpunt bovenaan heeft als een grendelpunt in de vloer. Andere modellen van sloten met meerdere grendelpunten kunnen in de dikte van de deur ingebouwd worden. Ze zijn minder zichtbaar, maar hebben het nadeel dat ze de weerstand van de deur verminderen wegens de inbouw, en er is een zwaarder installatiewerk voor nodig.

Slot met drie grendelpunten

Wanneer vervanging onvermijdelijk is

Gezien de omvang van de mogelijkheden voor herstel en verbetering van de prestaties, is het zelden noodzakelijk een ingang deur te vervangen. Deze optie is wel gegronnd wanneer de oorspronkelijke deur bij een vroegere renovatie op ontoereikende wijze werd vervangen, of wanneer de deur zo beschadigd is dat de kostprijs voor restauratie hoger ligt dan voor een hoogwaardige vervanging.

Er zijn dan twee mogelijkheden: ofwel vervangt men het opengaande deel van de deur en worden de vaste delen bewaard (het kozijn inclusief het bovenlicht), ofwel wordt het geheel vervangen (beweeglijk deel en vast deel) door een deur met moderne dichtingssystemen.

De kostprijs van deze twee ingrepen is ongeveer gelijk, maar wanneer de oorspronkelijke deur erfgoedwaarde heeft, dient men aan de eerste oplossing voorkeur te geven.

De renovatie van woningen, zelfs al zijn ze bescheiden, vormt vaak een stapelplaats van bouwmaterialen en hulpbronnen: vloeren, deuren, radiatoren, tegelvloeren, balken, bakstenen...

Door **valorisatie**, **hergebruik** of **recyclage** krijgen deze materialen en elementen een nieuw leven, wordt verspilling voorkomen en kan op de productie van nieuwe grondstoffen bespaard worden. Dit is het principe van de **circulaire economie!**

Raadpleeg onze brochure "**Renoveren: herstellen, hergebruiken en recycleren**" voor meer informatie en/of vraag inlichtingen bij onze adviseurs!

Stedenbouwkundige voorschriften

Algemeen principe

Voor alle werken die het architecturale uitzicht van een goed veranderen, moet een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd worden.

Niet-beschermd gebouw

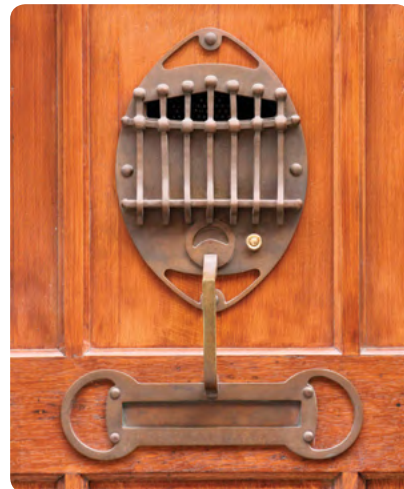
Het aanspreekpunt is de dienst stedenbouw van de gemeente. Deze dienst informeert u over de stedenbouwkundige vergunningen die moeten worden aangevraagd wanneer het architecturale uitzicht wordt gewijzigd (verandering van vormen, indelingen, kleur, materialen, dikte, enz.).

Beschermd gebouw

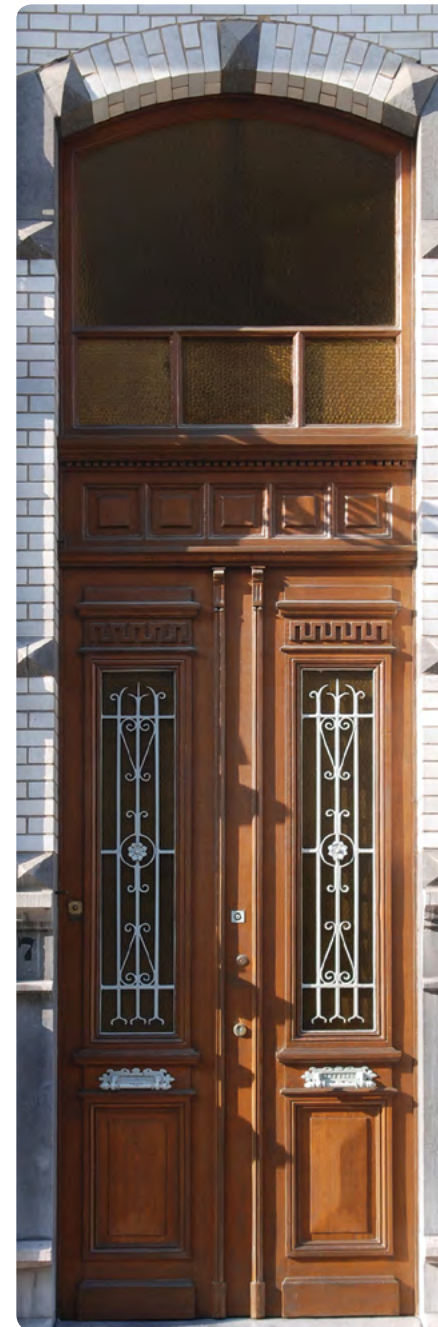
Het aanspreekpunt is de Directie Cultureel Erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor een goed dat beschermd is of op de bewaarijst staat, moet voor de vervanging, zelfs op exact dezelfde wijze, steeds een vergunning worden aangevraagd. Dat is ook het geval voor restauraties, maar in principe niet voor onderhoudswerken. Omdat de grens tussen restauratie en onderhoud niet altijd makkelijk af te bakenen is, is het beter de Directie Cultureel Erfgoed te consulteren, alvorens een ingreep uit te voeren. Deze zal beslissen of de geplande werken wel of niet onderworpen zijn aan een vergunning, en geeft informatie over de eventuele stappen die moeten ondernomen worden.

Antoine Delporplein 17, 1060 Sint-Gillis.

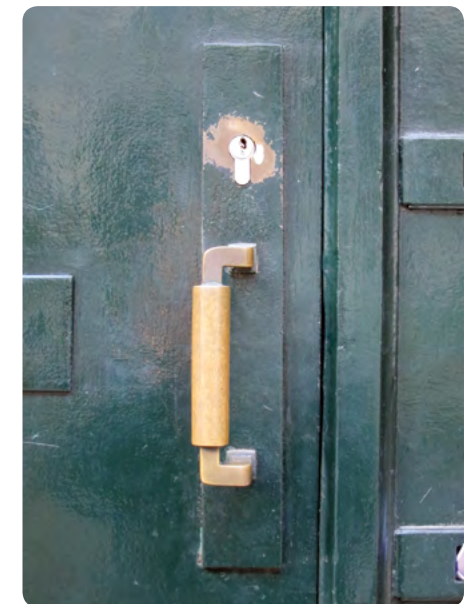
Nancystraat 6-8, 1000 Brussel.

Jenatzystraat 7, 1030 Schaarbeek

Deurklopper in een eclectische gevel

Slotwerk en modernistische handgreep

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stelt premies en incentives ter beschikking om de renovatie van gebouwen aan te moedigen. Tal van erfgoedelementen, zelfs als ze niet beschermd zijn, komen in aanmerking voor een specifieke financiële steun (*sgraffiti, keramiekbetegeling, mozaïeken, glasramen, balustrades, siersmeedwerk, decoratieve elementen in de aan de straatzijde gelegen voortuintjes of ter versiering van deuren, ramen of daklijsten*).

Deze steunmaatregelen veranderen regelmatig. Raadpleeg onze «**Samenvatting van premies**» op www.homegrade.brussels of contacteer onze permanentiedienst voor actuele informatie!

Homegrade publiceert regelmatig nieuwe **thematische brochures** over de meest voorkomende Brusselse erfgoedelementen (*gevels, glas-in-loodramen, sgraffiti, balkons, vloerbekledingen, daklijsten, historische vensters, deuren, liften...*), en de huisvesting: renovatie (*isolatie, akoestiek, veiligheid & uitrusting, ramen, verwarmingsketels, ventilatie, verwarming, regenwatertank, hernieuwbare energie, circulaire economie...*), mede-eigendom, gemeenschap, aankoop, verhuur...

U vindt alle brochures op www.homegrade.brussels of in de permanentiedienst. En neem gerust contact op met onze adviseurs als u vragen heeft!

Meer links

Meer info over huisvesting, leefmilieu, stedenbouw, erfgoed, premies en financiële hulp in Brussel:

www.huisvesting.brussels

www.leefmilieu.brussels

www.stedenbouw.brussels

www.erfgoed.brussels

Nuttige lectuur

Hout en metaal in de Brusselse huisgevel. Brussel: Koning Boudewijnstichting en Archives d'architecture moderne (verz. "Kunst in de straat"), 1997.

Redactie: Jérôme Bertrand, Homegrade

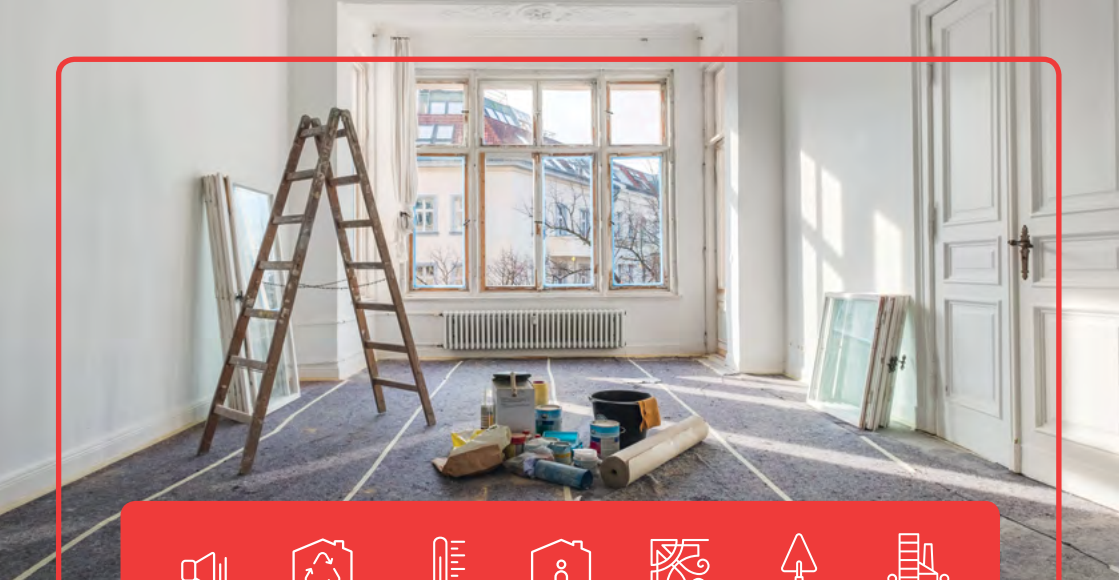
Herlezing: Directie Cultureel Erfgoed

Uitgever: Homegrade

Datum en plaats van publicatie: Brussel, 2019

Fotoverantwoording: Jérôme Bertrand, Homegrade, e. a.

AKOESTIEK

DUURZAME
GEBOUWEN

ENERGIE

HUISVESTING

ERFGOED

RENOVATIE

STEDENBOUW

Gratis infoloket:

 Queteletplein 7
1210 Brussel

van dinsdag tot vrijdag van 10u tot 17u
zaterdag (behalve schoolvakantie)
van 14u tot 17u

Infolijn:

 1810 van dinsdag tot vrijdag
van 10u tot 12u en van 14u tot 16u

Uw vragen per e-mail:

 info@homegrade.brussels

Publicaties

www.homegrade.brussels

Facebook

[@homegrade.brussels](https://www.facebook.com/homegrade.brussels)

**Beroepen van het architecturaal
patrimonium**

www.beroepenvanheterfgoed.brussels

www.homegrade.brussels

